

Viite:

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö asiassa VN/20873/2026

Asia:

Luonnos sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n muuttamiseksi

Säädöspohjasta

Suomen perustuslain (731/1999) 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia.

Valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään valtion myöntämän avustuksen yleisistä reunaehdoista. Lain 7 §:n 1 momentin mukaan valtionavustusta voidaan myöntää valtion talousarvion tai talousarvion ulkopuolella olevan valtion rahaston varojen puitteissa, jos:

- 1) tarkoitus, johon valtionavustusta haetaan, on yhteiskunnallisesti hyväksyttävä;
- 2) valtionavustuksen myöntäminen on perusteltua valtionavustuksen käytölle asetettujen tavoitteiden kannalta;
- 3) valtionavustuksen myöntämistä on pidettävä tarpeellisenä valtionavustuksen hakijan saama muu julkinen tuki sekä valtionavustuksen kohteena olevan hankkeen tai toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen; sekä
- 4) valtionavustuksen myöntämisen ei arvioida aiheuttavan muita kuin vähäisiä kilpailua ja markkinoiden toimintaa vääristäviä vaikutuksia Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa.

Lain 8 §:n mukaan tarkempia säännöksiä tämän lain soveltamisalaan kuuluvan valtionavustuksen talousarvion mukaisesta myöntämisestä, maksamisesta ja käytöstä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Lain 37 §:n mukaan valtionapuviranomainen voi antaa tarkempia ohjeita teknisluonteisista yksityiskohdista, jotka koskevat valtionavustuksen hakemista, valtionavustuksen hakijan selvittämisvelvollisuutta, valtionavustuksen saajan kirjanpitovelvollisuutta, valtionavustuksen maksamista sekä valtionavustuksen käyttöä ja valvonnan toteuttamista.

Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen ja säätiöille myönnettävää rahoitusta säädellään tarkemmin sekä laissa (284/2023, rahoituslaki) että asetuksessa (1059/2023) sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta.

Mainitun lain 3 §:n mukaan valtionavustusta voidaan myöntää laajasti sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Avustettavan toiminnan tulee osaltaan tukea ihmisten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa sekä perusoikeuksien toteutumista. Yhdistysten ja säätiöiden rahoituksen kokonaistasossa huomioidaan yleinen kustannustason kehitys, mitä seuraa parlamentaarinen neuvottelukunta. Määrärahaa myönnetään valtion talousarvion puitteissa. Avustettavasta toiminnasta voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Voimassa olevan asetuksen 3 §:n mukaan, sen lisäksi, mitä valtionavustuslain 7 §:ssä säädetään, avustuksen myöntämisen erityisenä edellytyksenä on, että:

- 1) avustuksen myöntämistä on pidettävä tarpeellisena avustuksen hakijan omat varat, hakijan määräysvallassa olevien taikka hakijaan taloudellisesti tai toiminnallisesti kiinteässä yhteydessä olevien yhteisöjen tai säätiöiden käytettävissä olevat varat ja avustetuksi haetusta toiminnasta saatavat tuotot huomioon ottaen;
- 2) avustuksen myöntämistä on pidettävä tarpeellisena avustuksen hakijan muun toiminnan laatu ja tuloksellisuus huomioon ottaen;
- 3) haettaessa avustusta on esitetty riittävä selvitys toiminnallisesta tai teknisestä suunnitelmasta sekä avustuksen saajan edellytyksistä rahoittaa omavastuuosuus ja lisäksi investointiavustuksissa avustetun omaisuuden käyttökulut; ja
- 4) avustus kohdistuu avustustoiminnalle määriteltyihin avustuskokonaisuuksiin.

Asetusluonnoksesta

Nyt ehdotetussa asetulusuonnoksessa on tarkoitus täsmentää edellä mainittuja asetuksessa säädettyjä avustusten myöntämisen kriteerejä niin, että niiden lisäksi avustuksen myöntämistä puoltavina tekijöinä huomioitaisiin tietyt seikat. Pidän tavoitetta selkeyttää ja täsmentää avustusten myöntämisen kriteereitä sinänsä perusteltuna oikeustilan selkeyttämisen kannalta, järjestöjen rahoitusta koskevan lain tarkoituksen kannalta ja myös hakijoiden oikeusturvan kannalta. Rahoituksen myöntämistä koskevien kriteerien tulee olla mahdollisimman läpinäkyviä, selkeitä ja hakijoille ennakoitavissa olevia.

Nyt ehdotetut kriteerit kuitenkin siis poikkeaisivat 1 momentissa säädettyissä kriteereistä, jotka ovat avustuksen myöntämisen edellytyksiä, sillä nyt säädettäisiin "puoltavista tekijöistä", joka on huomattavasti monitulkintaisempi ja vaikeammin ennakoitavissa oleva kriteeri. Asetulusuonnoksessa myös käytetään monitulkintaista terminologiaa kuten "kohtaava asiakastyö" tai "voimavaroja vahvistava toiminta", joita tosin on perustelumuietiossa pyritty selventämään. Epäselväksi jää myös, mikä ehdotettujen puoltavien tekijöiden mahdollinen keskinäinen painoarvo on ja mikä niiden painoarvo on toisaalta suhteessa 1 momentissa säädettyihin avustuksen myöntämisen edellytyksiin, joilla ymmärtääkseni tulisi olla merkitystä paitsi edellytyksinä myös hakemusten vertailun pohjalla vaikuttavina seikkoina.

Lisäksi katson, että asetukseen lisättäväksi ehdotettu uusi 3 §:n 3 momentti vaatii vielä jatkovalmistelua. Ehdotetun momentin mukaan "avustuksen myöntäminen perustuu kokonaisharkintaan". Asiassa jää vielä epäselväksi, millaisin kriteerein kokonaisharkintaa voitaisiin tehdä ja mikä kokonaisharkinnan suhde on rahoituslakiin, asetuksessa muutoin säädettyihin rahoituksen myöntämisen kriteereihin ja ehdotettuihin puoltaviin tekijöihin. Myös kokonaisharkinnan sisältöä on täsmennettävä ja asetettava sille oikeudelliset reunaehdot.

Katson myös, että jatkovalmistelussa on syytä selventää asetuksen suhde jo aikaisemmin tänä vuonna julkaistuihin avustettavaa toimintaa koskeviin niin sanottuihin STEA-kriteereihin. Yleisemminkin on asiaa koskeva nimenomainen lainsäädäntö huomioon ottaen otettava kantaa siihen, mikä näiden merkitys on ja mihin ne perustuvat. Nyt käsillä olevien valmisteluasiakirjojen perusteella vaikuttaa jäävän vielä epäselväksi, mikä mainittujen kriteerien oikeudellinen asema on. Tässä tarkastelussa tulee ottaa huomioon valtionavustuslaissa säädetty koskien valtionapuviranomaisen antamaa ohjeistusta. Sen mukaan valtionapuviranomainen voi antaa tarkempaa ohjeistusta teknisluontoisista yksityiskohdista, jotka koskevat valtionavustuksen hakemista, valtionavustuksen hakijan selvittämisvelvollisuutta, valtionavustuksen saajan kirjanpitovelvollisuutta, valtionavustuksen maksamista sekä valtionavustuksen käyttöä ja valvonnan toteuttamista. Lisäksi on arvioitava asiaa sen valossa, että alan järjestöjen ja säätiöiden rahoitusta koskevassa laissa säädetään, että avustettavasta toiminnasta voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Tässä tarkastelussa on myös huomioitava, että perustuslain mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Tämä sisältää hallinnon lainalaisuuden ja lakisidonnaisuuden periaatteet. Harkinnanvaraisen valtionavustuksen myöntäminen on luonteeltaan edunsova tarkoituksenmukaisuusharkintaan perustuva hallintotoimi. Tällöin päätöksentekoa ja harkintaa ohjaavat ja rajoittavat paitsi avustuksia koskeva lainsäädäntö myös hallintolain mukaiset hyvää hallintoa toteuttavat oikeusperiaatteet, perus- ja ihmisoikeusnormit, oikeus- ja ratkaisukäytäntö sekä hallintolain asian selvittämistä ja päätöksentekoa koskevat menettelysäännökset (HE 63/2001 vp, s. 6).

Perustelumuiotiossa ei käsitellä rahoituspäätöksiä koskevaa päätöksentekoprosessia. Oikeustilan selkeyttämiseksi jatkovalmistelussa tulee avata perustelumuiotiossa myös sitä, millainen päätöksentekoprosessi avustusten myöntämistä koskee, kuka tai mikä viranomainen rahoituspäätöksen tekee ja mihin päätöksentekijän toimivalta oikeudellisesti arvioiden perustuu.

STEA-kriteereitä ja päätöksentekoprosessia koskevaa oikeustilan epäselvyyttä kuvastaa, että kesäkuussa 2026 julkaistuista STEA- kriteereistä on esitetty oikeuskanslerille useita kanteluita, joiden perusteella olen pyytänyt sosiaali- ja terveysministeri Rydmania antamaan asiasta selvityksen. Selvityksessä tulee kertoa, mihin säännöksiin ministeriön toimivalta päättää STEA-avustusten myöntämisen kriteereistä perustuu ja minkälaista menettelyä päätöksenteossa on noudatettu. Selvityksen määräpäivä on 20.8.2026.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Oikeuskansleri

Janne Salminen

Esittelijäneuvos

Minna Ruuskanen